

der samt en kortfattet redegørelse for de budgetretlige finansieringsforhold for offentlige virksomheder, står kriterierne for netop denne udvælgelse langt fra klare. Rent logisk kunne det være fuldt så rimeligt at drøfte for eksempel den politiske prisfastsættelse af offentlige takster. Selv om forfatterne her berører nogle væsentlige spørgsmål, virker de derfor i sammenhængen en anelse påklistrede og undertiden for summariske. Når det således om de offentlige virksomheder blot siges, at de er underlagt den såkaldte frigørelsesklausul, hvorefter der er adgang til at benytte den samlede driftsramme til de aktiviteter, der anses for mest hensigtsmæssige, er det budgetretligt korrekt, men i øvrigt intetsigende m.h.t. dispositionsfriheden. Tilsvarende siges det om de kommunale forsyningsvirksomheder, at de formelt skal hvile i sig selv, og at de normalt gør det, hvad der ligeledes er korrekt, men som totalt udelader de budgettekniske metoder, hvorved forsyningsvirksomhederne ikke desto mindre kan relateres dels til hinanden og dels til de kommunale finansieringsforhold i øvrigt.

Trods disse indvendinger skal det dog understreges, at bogen således strejfer nogle af de væsentlige administrative og politiske forhold som i praksis har overordentlig stor betydning for, på hvilke områder og i hvilken udstrækning bogens øvrige metodisk/tekniske oplæg er anvendeligt. Derimod drøftes eventuelle begrænsninger herfor så at sige ikke i forbindelse med de private virksomheder, der nok må ses i lyset af bogens primære formål som lærebog på forvaltningshøjskolen.

Netop herved understreges det også, at selv om bogen formentlig er velegnet som lærebog i virksomhedskonometri og trods et i sig selv prisværdigt initiativ i retning af en bestræbelse på at introducere en ny synsvinkel, er der ikke med denne første udgave, leveret en fremstilling, der på afgørende vis adskiller sig fra gængse driftsøkonomiske lærebøger.

Finn Bruun

Magnus Haavelstrud (red.), Indoktrinering eller politisering? Form og indhold i ungdomsskolens undervisning i samfunnskunnskap, Oslo: Universitetsforlaget, 1979. 279 s., 59,50 Nkr.

Bogen indeholder både en række konkrete undersøgelser af lærebogsstof og teoretiske artikler om undervisningens placering i samfundet, kriterier for vurdering af lærebøger og tidsperspektivet i lærebogsstoffet. De konkrete analyser omhandler temaer som ungdomskriminalitet, konfliktstof og ligestilling mel-

der samt en kortfattet redegørelse for de budgetretlige finansieringsforhold for offentlige virksomheder, står kriterierne for netop denne udvælgelse langt fra klare. Rent logisk kunne det være fuldt så rimeligt at drøfte for eksempel den politiske prisfastsættelse af offentlige takster. Selv om forfatterne her berører nogle væsentlige spørgsmål, virker de derfor i sammenhængen en anelse påklistrede og undertiden for summariske. Når det således om de offentlige virksomheder blot siges, at de er underlagt den såkaldte frigørelsesklausul, hvorefter der er adgang til at benytte den samlede driftsramme til de aktiviteter, der anses for mest hensigtsmæssige, er det budgetretligt korrekt, men i øvrigt intetsigende m.h.t. dispositionsfriheden. Tilsvarende siges det om de kommunale forsyningsvirksomheder, at de formelt skal hvile i sig selv, og at de normalt gør det, hvad der ligeledes er korrekt, men som totalt udelader de budgettekniske metoder, hvorved forsyningsvirksomhederne ikke desto mindre kan relateres dels til hinanden og dels til de kommunale finansieringsforhold i øvrigt.

Trods disse indvendinger skal det dog understreges, at bogen således strejfer nogle af de væsentlige administrative og politiske forhold som i praksis har overordentlig stor betydning for, på hvilke områder og i hvilken udstrækning bogens øvrige metodisk/tekniske oplæg er anvendeligt. Derimod drøftes eventuelle begrænsninger herfor så at sige ikke i forbindelse med de private virksomheder, der nok må ses i lyset af bogens primære formål som lærebog på forvaltningshøjskolen.

Netop herved understreges det også, at selv om bogen formentlig er velegnet som lærebog i virksomhedsøkonomi og trods et i sig selv prisværdigt initiativ i retning af en bestræbelse på at introducere en ny synsvinkel, er der ikke med denne første udgave, leveret en fremstilling, der på afgørende vis adskiller sig fra gængse driftsøkonomiske lærebøger.

Finn Bruun

Magnus Haavelserud (red.), Indoktrinering eller politisering? Form og indhold i ungdomsskolens undervisning i samfunnskunnskap, Oslo: Universitetsforlaget, 1979. 279 s., 59,50 Nkr.

Bogen indeholder både en række konkrete undersøgelser af lærebogsstof og teoretiske artikler om undervisningens placering i samfundet, kriterier for vurdering af lærebøger og tidsperspektivet i lærebogsstoffet. De konkrete analyser omhandler temaer som ungdomskriminalitet, konfliktstof og ligestilling mel-

lem kønnene. De er baserede på præcise problemstillinger og indgående metodiske drøftelser. Analyseredskabet er indholdsanalyse, ofte anvendt på en opfindsom måde. I artiklen om ligestilling mellem kønnene mangler det kønspolitiske engagement ikke, men det gør ikke analysen mindre interessant.

Det er en anmelders ret at være selektiv, så derfor vil jeg nærmere vende mig mod Dag Leonardsens artikel: "Om kriterier for vurdering af lærebøger" (pp. 35-51). De officielle kriterier for undervisningens indhold og form giver forfatteren ikke megen ros, men forlanger i stedet, at de forskningsresultater, som kontinuerligt skal integreres i lærebogsstoffet både må knytte an til empiriske undersøgelser/samfundsvidenskabelige teoridannelser og til den mere principielle og fundamentale grundlagsteoretiske debat (p. 35). Det drejer sig om erkendelsesteoretiske problemstillinger og værdiproblematikken i samfundsvidenskaberne. Dermed drejer det sig også om at klargøre sine egne teoretiske forudsætninger, dvs. hvilken forståelse af den samfundsvidenskabelige helhed, der ligger til grund for de perspektiveringer og vurderinger, som fremkommer i lærebogen (p. 48). Bekendelser har jo alle dage været godt stof og har altid en vis kartharsisk virkning, men det må stadig efter min mening være et ganske uopfyldeligt krav til en lærebog, at forfatteren først skal give en længere redegørelse for sit samfundssyn og sit ståsted i den yderst komplicerede debat om erkendelsens forudsætninger og videnskabsbegrebets indhold, helt bortset fra det pædagogisk vanskelige problem, som vil bestå i at formidle dette til for eksempel gymnasieelever. Dag Leonardsens artikel omhandler da videre konsekvenserne af dette vurderingskriterium. Herunder behandles en række centrale problemstillinger omkring objektivitetsbegrebet, sociale fænomeners karakter o.a., som er ganske relevante i en analyse af, hvorledes forskellige samfundssyn kunne tænkes at påvirke samfundsvidenskabelige fremstillinger, men ikke i en opstilling af kriterier for vurdering af lærebøger.

Jeg mener, at der stort set kan opstilles de samme krav til en lærebog, som til en forskningspublikation. Forskellen består højst i en tilpasning til det publikum, bogen henvender sig til, ikke i principielle forskelle angående afgrænsning af problemstillingen, bibliografisk arbejde, redegørelse for kilde- og datamateriale, herunder den nødvendige dokumentation for de fremførte påstande. Selvfølgelig vil en lærebog ofte have en eklektisk karakter, men her viser den "gode" lærebog sig netop ved i sin emneafgrænsning at have indbygget kriterierne for udvælgelsen af de storområder, der skal medtages. Kriterierne for vurderingen af videnskabelige arbejder er i stadig udvikling, følgelig også for lærebøger. Således findes der ikke endegyldige kriterier for en vurdering af lærebøger.

Dag Leonardsen behandler også et andet kriterium, som er mere debatteret i offentligheden end ovenstående kriterium. Et vigtigt kriterium for en lærebogs værdi er efter forfatterens mening muligheden for kritisk holdningsdannelse på dens grundlag. Kritisk holdningsdannelse vil langt de fleste jo nok opfatte som et gode så længe "kritisk" ikke er nærmere defineret. Men for at tage stilling til kriteriets relevans er det afgørende netop at kende indholdet i det "kritiske", og det oplyser forfatteren desværre ikke særligt præcist om. Der tales i vage vendinger om en modsætning til det etablerede samfunds normer, men det er langt fra tilstrækkeligt, helt bortset fra, at det etablerede samfund lige er blevet citeret for at lægge vægt på, at der i skolen udvikles evner til selvstændig kritisk vurdering (p. 49). Ligeledes bliver det heller ikke klart, hvordan indholdet i lærebogen skal være, for at kravet kan siges at være opfyldt. Det er for mig at se et spørgsmål om en lærebog i sig selv kan være grundlaget for en kritisk holdning (hvad denne så end består i). Det afgørende for holdningsdannelsen bliver i sidste instans formidlingen af stoffet. Lad mig udtrykke det lidt firkantet. En "ukritisk" lærebog kan være et udmærket udgangspunkt for en "kritisk" holdningsdannelse, en "kritisk" lærebog et udmærket redskab for indlæringen af doktrinære opfattelser.

Bogens titel skaber forventning om en nærmere behandling af de to centrale begreber, indoktrinering og politisering. En sådan analyse udebliver, men bogens redaktør indleder med nogle betragtninger om indoktrineringens forkastelighed og politiseringens velsignelser. Med et citat defineres politisering: "Politisering er forplikta av det som er sant og fornuftig. Siden det som er sant og fornuftig ikkje er endegyldig og eintydig gitt er politisering nødvendig knytt til dialog." (fra forordet).

Peter Foverskov

Atle Hellevik, Det ansvarlige oprør. AIK og EF-motstanden i Arbeiderpartiet, Oslo: Universitetsforlaget, 1979, 223 s.

Bogen er resultatet af en revideret hovedopgave i historie ved universitetet i Oslo i foråret 1978. Dens emne er en ad hoc organisation, Arbeiderbevegelsens Informasjonskomité, der under EF-folkeafstemningsdebatten i 1972 blev et accepteret samlingssted for Arbeiderpartiets EF-modstandere. Dens sigte er at belyse oppositionelle gruppers meget vanskelige arbejdsforhold inden for de etablerede partistrukturer, og dette gøres grundigt og solidt.